

Joyce Carol Oates: Elämäni rottana

[PM/31 ADMIN](#)

LIISA RINNE (3.5.2020)

Violet Kerrigan on suurperheen kuopus, isän lemmikki. Sitten tapahtuu jotakin. Violet näkee tapahtuman, joka muuttaa koko hänen loppuelämänsä.

Joyce Carol Oatesin romaani *Elämäni rottana* on kipeä kuvaus kaipuusta, rakkauden ja hyväksynnän tavoittelusta. Lapsen pyrkimys joukon jäseneksi ja Violetin uskomus siihen, että hän on tehnyt väärin todistaessaan veljiään vastaan, on riipaiseva.

On toki sattumaa, että Oatesin romaani kertoo perheen ulkopuolelle sulkemisesta ja eristämisestä. Romaanin lukeminen tänä poikkeuksellisenä keväänä tuo kuitenkin poissulkemisen ja sosiaalisen yksinäisyyden tematiikan erityisen lähelle ihoa.

Irlantilaistaustainen Kerriganin perhe asuu South-Niagara Fallsissa. Kuten monet Oatesin tarinoista romaani sijoittuu juuri tuohon Yhdysvaltojen ja Kanadan rajapintaan, kuohuvan veden läheisyyteen. Ja niin kuin usein, on vesi keskeinen symboli.

”Näimme joen yläjuoksussakin öljyisen, violetin veden kohisevan aaltolina rantaan, vaikka muualla jylisevä ja pärskyvä vesi oli kivenväristä – Niagara-joki syöksyi kohti kymmenisen kilometrin päässä pohjoisessa sijaitsevia Niahgaran putouksia.

Juoksimme pois sillalta. Emme kääntyneet katsomaan, tulivatko jättiläiskäärmeet perässä.

Olin kaksitoistavuotias. Tämä oli lapsuuteni viimeinen aamu.”

Isä Kerrigan on perheen keskus, voimakas ja äkkipikainen hahmo, jota kaikki muut haluavat omalla tavallaan miellyttää. Jokainen perheenjäsen janoaa isän rakkautta ja hyväksyntää, niin myös Violet Ruu.

Romaanin tapahtumat alkavat yhdeksänkymmentäluvun alusta jatkuen aina Violetin aikuisuuteen. Hän käy läpi siihen astisen elämänsä vaiheita yrittäen ymmärtää kaikkea hänelle tapahtunutta: kuka minä olen, kun minulle tapahtui tämä kaikki? Oatesille tyypilliseen tapaan kertojaääni vaihtelee, kun minämuotoinen kertoja puhuttelee itseään sinämuodossa. Kerronnallinen ratkaisu toimii, syntyy dialogi. Vuoropuhelu lapsen ja aikuisen minän välille.

”Ja nyt paluuta ei ole.

Ajattelet, että tämän on pakko olla sinun syytäsi, ei Oscar Allynin.

Sinun syytäsi, että tätisi mies on muuttunut. Viimeisen vuoden aikana. Nyt kun olet seitsemäntoista ja ”vanhempi” – et enää lapsi. Arnold Sandmanista kirjoitettiin lehdissä kuukausikaupalla eivätkä ihmiset puhuneet paljon mistään muusta, he olivat järkyttyneitä, pitivät uutisia iljettävinä.

Se tyttö, miten hän pystyi...

Ei todistanut miestä vastaan, mitä se oikein tarkoittaa...

Ihmiset eivät voineet antaa sinulle anteeksi, kun et suostunut todistamaan. Kun et suostunut muistamaan. *Mutta en minä halunnut muistaa.*

Sairaus työntyi sisääsi kuin loinen, joka etsi lämpimiä, kosteita koloja, joihin voisi tarrautua, joissa voisi elää. Sandman valui tietämättäsi sisääsi, ja juuri siksi hän saikin sinut kokonaan valtaansa.”

Traumain jälkeen muistikuvat, muistot, joita tapahtumat, myös myöhemmät herättävät ovat aukkoisia. Mikä lopulta on totta? Onko totuutta edes mahdollista saavuttaa?

Identiteetti ei koskaan rakennu umpiossa, vaan aina suhteessa vallitsevaan kulttuuriin. Oates on yhteiskunnallinen kirjailija, joka on läpi tuotantonsa puolustanut heikommassa asemassa olevia. Hän on kuvannut tavalla tai toisella kaltoin kohdeltuja, yleensä naisia, heidän selviytymistään yhteiskunnan valtarakenteissa.

Joyce Carol Oatesin henkilöt ovat aina jollain tapaa erityisiä, on kyse sitten lapsitähdestä ja hänen veljestään romaanissa *Sisareni, rakkaani* tai Marilyn Monroesta romaanissa *Blondi*. Oman erityisyytensä takia henkilöt ajautuvat helposti muiden silmätikuksi, ovat haavoittuvia. Niin nytkin. Violetista tulee rotta, petturi, kielijä, joka tästä syystä jää niin sanotun normaalin ulkopuolelle. Myös ennakkoluulot ja roturistiriidat ovat olennainen osa romaanin tapahtumakulkua.

Rakkauden kaipuu ajaa Violetin etsimään hyväksyntää lähes itsetuhoisista paikoista. Ja vaikka lukijalle tulee välillä tunne, että ei tätäkin, riittää jo! niin samalla Oates hienosti näyttää, miten ihminen toimii hakiessaan hyväksyntää. Ja miten moni käyttää hyväkseen ihmisen halua tulla rakastetuksi.

Yhtä kaikki kyse on vallasta. Vallasta naisen kehoon, ihmisen oikeuteen olla olemassa.

Varmoin ottein Oates kuljettaa lukijan Violetin rinnalla läpi kivuliaan matkan. Matkan jälkeen on myös toivoa. Anteeksianto ja armo itseään kohtaan: minä selviän, vaikka minulle kävikin näin. Sekin on hyvä muistaa.

Joyce Carol Oates, *Elämäni rottana*, HarperCollins, s.414, suom. Kira Poutanen

Liisa Rinne on kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta ja kirjailija Tampereelta